

Секція 1

ПСИХОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Богута Валентина,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка
кафедри початкової освіти Полтавського національного
педагогічного університету імені В. Г. Короленка*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВОГО ЧАСУ

У «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» чітко задекларовано, що актуальність громадянського виховання особистості в сучасному українському суспільстві значною мірою зумовлюється потребою державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості. Посилення виховної функції освіти, формування громадянськості, працелюбності, моральності, прагнення до зміцнення честі та гідності своєї держави, поваги до прав і свобод людини, любові до Батьківщини, відданості їй, примноження традицій свого народу окреслено одним із стратегічних завдань державної політики в галузі освіти. Особливої актуальності це питання набуває нині – під час збройної агресії РФ на Україну.

Дослідження проблеми розвитку ідеї формування громадянськості у науково-педагогічній спільноті створило підґрунтя для означення наукових підходів, що дали змогу конкретизувати сутність громадянського виховання як якості особистості, спрямованої на розвиток світогляду, власних рис характеру, почуттів, вчинків та норм поведінки, способу мислення, направлених на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні. Згідно Державного стандарту початкової освіти критеріями сформованості

першооснов громадянської компетентності у молодших школярів є елементарні фактологічні знання, формулювання елементарних суджень, розуміння найпростіших понять про себе й довкілля, основ безпечної поведінки, інтеграція в соціальні групи, необхідна і достатня віковим особливостям індивідуальна відповідальність.

Зважаючи на те, що початкова освіта виконує роль фундаменту, на якому будується уся система громадянського виховання школярів, нами окреслено найбільш суттєві особливості формування громадянської компетентності учнів Нової української школи, зокрема те, що за змістом громадянська освіта молодших школярів має бути принципово інтегративною з актуалізацією найрізноманітніших знань історичного, економічного, соціологічного, полікультурного характеру на засадах діяльнісного підходу. На підтвердження правильності зроблених нами висновків свідчать результати опитування вчителів початкової ланки освіти, які засвідчили їх стійке переконання щодо необхідності не пізніше ніж з 5-6-річного віку (26 %), 7-8 років (17 %), 9-10 років (21 %) реалізовувати засади громадянськості.

Узагальнення ресурсного забезпечення громадянської освіти початкової ланки освіти дає підстави стверджувати, що для вчителів НУШ розроблено та впроваджується достатньо якісних програми, методичного матеріалу, онлайн-ресурсного забезпечення для формування громадянської компетентності молодших школярів. Особливу увагу привертає діючий урядовий портал «Для юних громадян» (<http://children.kmu.gov.ua/>).

Вважаємо за доцільне зазначити, що провідне місце у виховному процесі посідає використання таких інтерактивних методів виховання громадянськості молодших школярів, які передбачають добровільний вибір особистістю поведінки, котра відповідає таким важливим категоріям як обов'язок, ініціативність, дисциплінованість, самостійність, вимогливість, активність.

Для дослідження реального стану сформованості рівня громадянської компетентності учнів молодшого шкільного віку Нової української школи було обґрунтовано визначено такі показники: зацікавленість власною країною та її символами, знання національних звичаїв та традицій, розуміння та позитивне ставлення до сутності громадянських прав, обов'язків та цінностей, знання про самого себе як представника спільноти, орієнтація на дотримання етичних норм та громадських цінностей, прояв суспільно корисної активності відповідно віку. На їх основі визначено критерії досліджуваної якості: когнітивно-правовий, емоційно-ціннісний та діяльнісно-патріотичний.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту виявлено, що рівень досліджуваної якості у учнів початкових класів перебуває на загальному низькому рівні (48,4 %). Покращенню ситуації сприяло впровадження авторської програми „Громадянське виховання молодших школярів» та „Педагогічна просвіта батьків як суб'єктів громадянського виховання дітей молодшого шкільного віку». Особливо цінним для нашого дослідження був отриманий молодшими школярами досвід за участі у волонтерській діяльності – невичерпного джерела набуття громадянської освіти, яка здійснила позитивний вплив на формування таких властивостей, як гуманізм, емпатія, милосердя, відповідальність завдяки участь у волонтерських ярмарках, малюванні та відправленні на фронт та у лікарні листів-малюнків воїнам ЗСУ тощо.